

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра слов'янських мов

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(дисципліни за вибором)**

«Сучасна міжслов'янська комунікація: мовні особливості»

Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, магістра

Спеціальності: Польська мова і література, Чеська мова і література,
Українська мова і література, Журналістика, спеціальності факультету
іноземних мов та інших факультетів, для всіх студентів,
яких цікавлять слов'янські мови

Галузь знань 03 **Гуманітарні науки.**

Затверджено на засіданні кафедри слов'янських мов
Протокол № 1 від „12“ вересня 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація

Програма вивчення навчальної дисципліни за вибором «Сучасна міжслов'янська комунікація: мовні особливості» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра.

Цей курс не передбачений навчальним планом жодного факультету, але він може бути запропонований студентам, які цікавляться слов'янськими мовами, мають бажання ознайомитися з основними спільними та відмінними рисами окремих слов'янських мов; він дає певні теоретичні і практичні знання про внутрішні загальні й часткові закони розвитку мов, знайомить із фонетичною будовою та граматичною структурою праслов'янської мови, у надрах якої зародилися й виникли сучасні слов'янські мови, дає можливість простежити, які саме процеси відбувалися у цій прамові, щоб уміти пояснити сучасні мовні явища

Україна тепер має фактично відкриті кордони з європейськими країнами, значну частину яких складають слов'янські держави. Це Польща, яка першою визнала незалежність нашої держави в 1991 році і тепер активно допомагає Україні в часи російсько-української війни, це Чехія, Словаччина, які також підтримують Україну під час агресії Росії, це Болгарія, це інші південнослов'янські країни, мови яких мають багато спільного з українською мовою. Молодій освіченій людині завжди стане в пригоді знайомство зі слов'янськими мовами, а отже – уміння прочитати написи певною мовою, перекласти їх, можливість спілкування з представниками тієї чи іншої слов'янської країни хоча б на побутовому рівні. Освоєння азів певної мови дозволяє, за бажанням, поглиблювати її вивчення й розмовну практику, удосконалювати свої знання про особливості цієї мови. Звичайно, відведений для спецкурсу час не дасть можливості глибоко засвоїти ту чи іншу слов'янську мову, однак навіть ті знання, які студенти здобудуть під час слухання курсу можуть стати основою для більш глибокого ознайомлення з цими мовами. Для філологів знання слов'янських мов відкриває нові горизонти в науковій галузі, можливість глибше досліджувати певну слов'янську мову, проводити зіставлення мовних фактів рідної і досліджуваної мови тощо.

Назва дисципліни	Сучасна міжслов'янська комунікація: особливості слов'янських мов.
Викладач	Лесюк Микола Петрович, докт. філол. наук, професор
Контактний телефон викладача	0671092460
E-mail викладача	mykola.lesiuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна форма
Обсяг дисципліни	Три кредити (20 год. лекційних, 10 – практичних, 60 – самостійне опрацювання).
Посилання на сайт дистанційного навчання	_073!+3& LesyMiko
Консультації	Регулярні, щотижня у визначений день і час

2. Анотація до курсу

Курс «Сучасна міжслов'янська комунікація: особливості слов'янських мов» знайомить студентів з фонетичною та граматичною організацією праслов'янської мови – прамови для всіх сучасних слов'янських мов з проекцією на сучасні слов'янські мови, визначаючи при цьому фонетичні та граматичні риси і явища, які зародилися в прамові і характерні для сучасних мов, та відмінні риси і явища, які виникли вже у процесі розвитку кожної зокрема слов'янської мови. Цей курс допоможе студентам ознайомитися з фонетичною системою визначених слов'янських мов та графічним позначенням звуків і звукосполучень на письмі, ознайомить студентів з тонкощами й особливостями кожної мови, що дасть можливість у майбутньому глибше вивчити ту чи іншу слов'янську (польську, чеську, словацьку, болгарську та ін.) мову.

3. Мета і завдання курсу

Мета: Головна мета курсу – ознайомити студентів із основними закономірностями

праслов'янської мови, навчити їх читати і розуміти тексти сучасних слов'янських мов, дати їм певні теоретичні та практичні знання про внутрішні загальні та часткові мовні закони, які діють у сучасних слов'янських мовах.

Завдання: Основним завданням курсу навчити їх читати і розуміти тексти, вимовляти правильно ті чи інші специфічні звуки, уміти будувати речення тією чи іншою мовою.

4. Результати навчання (компетентності)

Студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

розуміти, що сучасні слов'янські мови походять від прамови всіх сучасних слов'янських мов – праслов'янської мови, що вони мають у зв'язку з цим багато спільних рис як у фонетичній будові, та і в граматичній, але, разом з тим, на ґрунті кожної зі слов'янських мов виникли свої специфічні риси, які відрізняють споріднені мови одну від одної;

мати здатність читати й аналізувати тексти різними слов'янськими мовами, вимовляти специфічні звуки окремих мов, складати невеликі за обсягом тексти тією чи іншою мовою, пояснити ті чи інші фонетичні та граматичні явища.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20 год.
практичні заняття	10 год.
самостійна робота	60 год.

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний вибірковий
будь-який	спец. будь-яка	третій, четвертий	вибірковий

Тематика курсу

Матеріал, винесений на лекції

Лекція 1. Звукова система праслов'янської мови. Основні фонетичні явища праслов'янської мови, їх рефlekсація, відбиття в сучасних слов'янських мовах. **2 год.**

Лекція 2. Походження голосних сучасних слов'янських мов: української, білоруської, польської, чеської, словацької, болгарської та ін. Походження приголосних, специфічні приголосні польської, чеської мов. Субститути м'якого праслов'янського **г'** в польській та чеській мовах. **2 год.**

Лекція 3. Звукова система сучасної польської мови у порівнянні з українською. Букви і буквосполучення на позначення звуків. Носові голосні, правила їхньої вимови. Основні фонетичні закономірності польської мови. Наголос. **2 год.**

Лекція 4. Граматична система польської мови. Відмінювання повнозначних частин мови. Чоловічо-особова та нечоловічо-особова відміни. Часові форми дієслова. **2 год.**

Лекція 5. Звукова система сучасної чеської мови у порівнянні з українською. Графічна система. Основні фонетичні закономірності чеської мови. Наголос у чеській мові. **2 год.**

Лекція 6. . Граматична система чеської мови. Відмінювання повнозначних частин мови.

Елементи чоловічо-особової відміни. Часові форми дієслова. **2 год.**

Лекція 7. Звукова система сучасної словацької мови у порівнянні з іншими слов'янськими. Графічна система. Основні фонетичні закономірності чеської мови. Наголос. Граматична система словацької мови. Відмінювання повнозначних частин мови. **2 год.**

Лекція 8. Звукова система сучасної болгарської мови у порівнянні з іншими слов'янськими. Графічна система. Основні фонетичні закономірності чеської мови. **2 год.**

Лекція 9. Граматична система болгарської мови. Відмінювання повнозначних частин мови. Утрата відмінкових форм у болгарській мові. Утрата інфінітива. Означені артиклі болгарської мови. **2 год.**

10. Лекція 10. Звукова система інших південнослов'янських мов. Графічні системи. Основні фонетичні закономірності мов. Система наголошування слів. Довгі та короткі голосні, Висхідна та спадна інтонація в сербській і хорватській мовах. Підсумки курсу. **2 год.**

Практичні заняття

Заняття 1. Голосні і приголосні праслов'янської мови, які використовувалися в першій писемній мові слов'ян – старослов'янській. Назви літер, їхня звукова реалізація. Відображення системи голосних праслов'янської мови в українській та інших слов'янських мовах. Зіставлення системи фонем праслов'янської та сучасних слов'янських мов.

Заняття 2. Звукова система польської мови, її зіставлення з українською та білоруською. Дзекання, цекання в білоруській мові, відповідне явище в польській. Система голосних і приголосних польської мови, наголошування слів, винятки. Вимова носових голосних та м'яких свистячих приголосних. Твердість шиплячих, порівняння з білоруськими фактами.

Заняття 3. Дієслово БУТИ, його презентні форми в західних та південних слов'янських мовах. Граматична система польської мови. Читання тексту польською мовою.

Заняття 4. Звукова система чеської, словацької мов. Спільність і відмінність фонетичних систем цих двох мов. Рефлекси м'якого *г'* в двох мовах. Довгі і короткі голосні. Наголос. Читання текстів чеською і словацькою мовами.

Заняття 5. Фонетичні та граматичні особливості південнослов'янських мов. Графічні системи цих мов. Особливості наголошування слів. Читання текстів болгарською, сербською, хорватською та іншими слов'янськими мовами.

Самостійна робота

Зрозуміло, що за такий короткий час, відведений для спецкурсу, важко викласти й пройти весь необхідний матеріал, тому 2 кредити, тобто 60 годин відводяться на самостійне опрацювання матеріалу. На лекційних та практичних заняттях студенти здобувають навички читання, засвоюють основні правила, а далі мусять опрацьовувати самостійно необхідний матеріал.

Система оцінювання курсу

Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт «9.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника). Вивчення курсу закінчується заліком. На практичних заняттях кожен студент може максимально набрати ще 50 балів за відповіді (кожне практичне заняття – 5 балів). Наступні 50 балів (максимально) він може отримати на заліку.

Політика курсу

Згідно зі статтею 58 Закону України «Про вищу освіту», науково-педагогічні працівники вищого навчального закладу зобов'язані забезпечувати викладання навчальних предметів на високому науково-теоретичному і методичному рівні. Під час лекцій та практичних занять зі спецкурсу викладач дотримується норм педагогічної етики, моралі, поважає гідність студентів, а до тих, кому важко засвоїти матеріал, підбирає індивідуальний підхід, дотримується сам академічної доброчесності та вимагає цього і від студентів. Як викладач, так і студенти в освітньому процесі дотримуються законів України, статуту та Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Рекомендована література

1. Балаж Д., Даровец М., Чабала М. Уяебник словацкого языка для славистов. Братислава, 1978.
2. Безпалько О.П. та інші. Історична граматика української мови. Київ, 1962.
3. Бернштейн С.Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков. М., 1961.
4. Брицин М.Я., Жовтобрюх М.А., Майборода А.В. Порівняльна граматика української і російської мов. Київ, 1978.
5. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов. За редакцією О.Мельничука. Київ, 1966.
6. Граматика чеської мови. Київ, 1992.
7. Історія української мови. Морфологія. Київ, 1978.
8. Історія української мови. Фонетика. Київ, 1980.
9. Кондрашов Н.А. Славянские языки. Москва, 1962.
10. Мейе.А. Общеславянский язык. Москва, 1951.
11. Милчев Кирил. Историческа граматика на българския език. София, 1988.
12. Пашов Петр, Пырвев Христо, Рарова Василка. Болгарский язык (учебник для иностранцев). София, 1986.
13. Попова Т.П. Сербско-хорватский язык. Москва, 1986.
14. Селищев А.М. Введение в сравнительную грамматику славянских языков. *Селищев М.А. Избранные труды.* М., 1968.
15. Трофимович К.К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов. Львів, 1960.
16. Увод в изучаването на южно-славянските езици. София, 1986.
17. Чешский язык для русских. Прага, 1976.
18. Bąk Piotr. Gramatyka języka polskiego. Warszawa, 1979.
19. Čechova Elga, Trabelsiova Helena, Putz Harry. Chcete mluvit česki? Liberec, 1999.
20. Dubisz S., Nagajowa M., Puzynina J. Język i my. Warszawa, 1994.
21. Havránek B., Jedlička A. Česká mluvnice. Praha, 1960.
22. Encyklopedia wiedzy o języku polskim. Warszawa, 1994.
23. Klemensiewicz T., Lehr-Splawiński T., Urbańczyk S. Gramatyka historyczna języka

polskiego. Warszawa, 1981.

**Викладач –
докт. філол.. наук, професор**

Микола Лесюк